

Keizersnede bij het rund: complicerende factoren

M. Van Aert

Voortijds Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde,
Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, B-9820 Merelbeke

SAMENVATTING

In korte bewoordingen wordt een opsomming gegeven van de factoren die het uitvoeren van keizersneden bij runderen kunnen bemoeilijken. Ze worden onderverdeeld in zeven categorieën met als hoofdcomponenten: de dierenarts, de veehouder, de kalvende koe of vaars, het kalf, de verlosruimte, de baarmoeder en de complicaties tijdens de operatie zelf. Deze, voor wie het nooit meemaakte, misschien nogal saaie opsomming wordt voorafgegaan door het relaas van het meer dan bewogen verloop van een keizersnede bij een koe van het temperamentvolle Franse vleesras Blonde d'Aquitaine.

INLEIDING

De meeste keizersneden, die veelvuldig uitgevoerd worden bij vaarzen en koeien van het vleestype Belgisch Wit-Blauw (BWB), naar de Waalse origine ook Bleu-Blanc-Belge (BBB) genoemd, verlopen zonder veel problemen. Maar het kan ook anders. Dit zal duidelijk worden door het hieronder beschreven persoonlijk beleefde wedervaren met een dier van het Franse vleesras Blonde d'Aquitaine.

EEN WERKELIJK GECOMPLICEERDE KALVING

Op een zonnige zomerse middag (12.00u) vermoedt een hobby-vleesveekweker dat een recent aangekochte koe aan het kalven is. De koe, die voor de tweede keer gaat kalven, loopt op de weide samen met een twintigtal andere koeien en hun kalveren. De veehouder veronderstelt dat dit geen problemen zal opleveren, gezien het een koe betreft van het Franse vleesveeras Blonde d'Aquitaine, die normaal gesproken gemakkelijk, op natuurlijke wijze afkalven.

Na enige tijd te hebben afgewacht en er blijkbaar toch geen vooruitgang in het normale geboorteprocés te bespeuren is, vraagt de kweker hulp aan zijn bedrijfsdierenarts (13.30u). Die arriveert binnen de kortst mogelijke tijd (14.00u), bekijkt de toestand en luistert naar hetgeen gaande is. Ze besluiten om samen alle dieren in een ruime veldschuur binnen te jagen om de kalvende koe op die manier uit de kudde te kunnen afzonderen (14.30u), wat een behoorlijk stres-

serende situatie is voor koeien van dat ras.

Het lukt hen om de koe vast te zetten en een eerste onderzoek uit te voeren volgens de klassieke methode: vaginaal onderzoek, ontsluiting, ligging, levend of dood kalf, grootte van het kalf. Blijkt dat de koe goed ontsloten is, maar dat het kalf in achterste voorstelling ligt, ingeschat nogal een grote, levende vrucht. Een eerste proefextractie op het rechtstaande dier, om het kalf op een natuurlijke manier te doen geboren worden, lukt niet. Een tweede poging na gedwongen neerleggen van de koe lukt evenmin. Het gedwongen doen neerliggen van zo'n nerveuze Blonde d'Aquitaine koe is overigens geen sinecure (15.15u).

De twee proefextracties slagen niet omdat de vrucht te groot blijkt te zijn en een achterste voorstelling is natuurlijk nooit voordelig. De veehouder weet ook niet op welke manier deze koe de eerste maal heeft gekalfd, omdat hij ze recent heeft aangekocht. Besloten wordt dat een keizersnede zal worden toegepast om het dier te verlossen (15.45u).

De koe wordt met enige moeite in een geïmproviseerde behandelbox geplaatst en voorbereid voor de ingreep (16.15u). Na scheren, wassen en ontsmetten van het operatieveld blijkt dat de koe een litteken heeft van een vorige keizersnede. Bij het toepassen van de lokale verdoving en de kleine epidurale toont het geëxciteerde dier het ware temperament van dit Franse vleesveeras door vooruit en achteruit te drummen en te slaan met de achterpoten. Insnijden van de huid en hard littekenweefsel verloopt ook niet zonder slag of stoot, de baarmoederwand blijkt gedeeltelijk vergroeid met het peritoneum en het kalf ligt in de linkerhoorn van de baarmoeder. Na het losmaken van

de vergroeiingen en kantelen van de baarmoeder kan de curvatura major ingesneden worden ter hoogte van de kop en de voorpoten van het kalf.

Het levende kalf wordt uit de baarmoeder getrokken met de hulp van de veehouder en daarna wordt de baarmoeder gehecht met een gewijzigde cushion-hechting. Tijdens de controle op bloedingen van de losgemaakte vergroeiingen worden enkele bloedvaten zorgvuldig afgebonden, de dikke spierlagen en het littekenweefsel worden gehecht, de subcutis in afzonderlijke laag en tenslotte de huid (17.30).

Met veel moeite wordt anderhalve liter biestmelk uit de uier getrokken en aan het kalf gegeven met een sonde. Uiteindelijk wordt de koe losgemaakt en bij het kalf in een ingestrooide box gestoken. Blonde d'Aquitaine koeien hebben van nature uit een sterk ontwikkeld moederinstinct en zorgen goed voor hun pasgeboren kalf (direct aflikken en beschermen). Ze moeten eigenlijk zoveel mogelijk gerust gelaten worden, zowel voor, tijdens als na het kalven. In dit geval verliep deze kalving enigszins anders. Het gebeuren nam welgeteld vier uur in beslag. Het dagelijks brood wordt soms moeizaam verdiend.

We (de veehouder en de bedrijfsdierenarts) hebben ondertussen zelf een goede pint bier gedronken op de goede afloop van deze kalving, ondanks de complicaties. Eind goed al goed. Het was toen 18u: vier en een half uur na de oproep.

WORSTCASESCENARIO'S VAN KEIZERSNEDEN

Verschillende factoren kunnen zorgen voor complicaties tijdens het uitvoeren van een keizersnede bij koeien in praktijkomstandigheden. De oorzaak kan zowel gelegen zijn bij de te verlossen koe, het kalf, maar ook bij de veearts die de ingreep uitvoert, de boer, de omstandigheden en de plaats waar de operatie moet uitgevoerd worden, etc.

1. De veearts: ervaren/ niet ervaren, goed uitgeslapen of vermoeid, goed in conditie of ziekjes, "the day after the night before", andere muizenissen aan het hoofd, dag- of nachtwerk.

2. De veehouder: hobbyboer of ervaren BWB-kweker; geplande SC, met bijvoorbeeld temperatuurcontrole of ander geboortearm; onverwachte kalving of te laat in de gaten gekregen; alles op voorhand klaargezet of niets voorbereid; toevallige of trouwe klant.

3. De plaats of stal: goed ingerichte kalfstal, met degelijke verlichting en keizersnede box, of geen geschikte plaats; hygiënische (voldoende proper en warm water) of onhygiënische omstandigheden (bijvoorbeeld tussen de andere aangebonden koeien). Omgevingstemperatuur in de stal: te warm (> 30°C) of te koud, eventueel zelfs vriestemperaturen.

4. Het kalf: normaal kalf of abnormale vrucht (bijvoorbeeld schistosoma reflexum), dood of levend, à

terme of late abortus, normale ligging (voorste - voor), of niet (achterste - voor of stuitligging, teruggeslagen kop, éénling of tweelingdracht).

5. De kalfvende koe of vaars: vroeg in geboorteprocés: met nog min of meer gesloten cervix (geen contaminatie) en een soepele baarmoederwand, of laat in geboorteprocés met gecontraheerde baarmoederwand (minder gemakkelijk te manipuleren, veel meer contaminatie); rustig dier of nerveus en agressief; gezonde propere huid of erg schurftige, vuile, lange vachtharen, eerste of zoveelste keizersnede met littekenweefsel en vergroeiingen mogelijk.

6. De baarmoeder: vrucht in rechterhoorn, zoals meestal, of linkerhoorn (de baarmoeder moet dan gekanteld worden), torsie of geen torsie, wand nog soepel en relax of erg samengetrokken (bij lang aanslepende partus of late abortus), al of niet voorkomen van vergroeiingen aan het peritoneum, baarmoederwand intact of niet. Uitzonderlijk is baarmoederwand al geperforeerd. In gevallen waarbij de navelstreng rond de vrucht gedraaid ligt, ontstaat er oedeem in de placenta, doordat de navelstreng gedeeltelijk is afgeknel. De baarmoeder is dan één ronde gespannen bol die veel moeilijker te manipuleren is.

7. Tijdens de uitvoering van keizersnede: gemakkelijk of moeilijk uittillen van de vrucht uit de baarmoeder, afhankelijk van grootte en positie en al of niet persen van de koe tijdens de extractie. In het slechtste geval kan het plots persen aanleiding geven tot het afscheuren van Arteria uterina met zelfs doodbloeden tot gevolg. Ernstige bloedingen kunnen ontstaan door het afscheuren van karunkels of haakse inscheuringen (meestal door een te kleine insnede in baarmoederwand) en extreem grote vrucht. Verder nog: al of niet broze baarmoederwand (moeilijker te hechten), gecontamineerde uterusinhoud bij late abortus en/of dood kalf, rustig blijven recht staan of zich plots laten vallen, bijvoorbeeld bij het kantelen van de baarmoeder (drachtig in linkerhoorn of torsie). Meestal gebeurt dit bij jonge, relatief kleine BWB-vaarzen met een (te) grote vrucht.

SLOT

Het verloop van schijnbaar routineuze keizersneden bij runderen kan sterk variëren. Beeld je het volgende worstcasescenario in: kalving bij een nerveuze multipare koe die te vroeg kalft, waarbij het in feite om een late abortus gaat ten gevolge van een afgestorven vrucht omdat de navelstreng rond het kalf is gedraaid (zoals later blijkt), met een sterk gecontraheerde en gecontamineerde baarmoeder, waarvan de wand vergroeid is aan het peritoneum en de vrucht in de linkerbaarmoederhoorn ligt. Dat alles in een weinig comfortabele stal zonder keizersnedebox tijdens een regenachtige, stormachtige winternacht in de maand februari (druk kalfseizoen) met alleen de hulp van een slechtgezinde veehouder, die je anders nooit

belt, maar nu juist wel, omdat het voor zijn bedrijfsdierenarts niet mogelijk was om ‘snel’ ter plaatse te zijn. Veel succes!

Op voorhand kan men dus nooit inschatten hoe een “verlossing van een rund” zal verlopen. Dat hangt af van een aantal omstandigheden. Wat niet wegneemt dat het uitvoeren van een keizersnede bij een BWB-rund meestal zonder al te veel van de genoemde complicaties verloopt en het in België (ten onrechte) beschouwd wordt als een dagelijkse routineklus. Dat is het dus helemaal niet.

Voor meer wetenschappelijke info is er ook het werk ‘Complicaties van de keizersnede bij het rund’, door Peter Mijten (1994), destijds assistent van Prof. A. de Kruif. Verder onder meer een artikel van een auteurscollectief verschenen in het VDT en voluit lees-

baar via <https://openjournals.ugent.be/vdt/>, de website van dit tijdschrift: Lindenbergh, B., Kolkman, I., Laureyns, J., de Kruif, A., Opsomer, G., De Vliegheer, S. (2007). Indicaties voor en complicaties bij de keizersnede bij het rund. *Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift* 76, 81-90.

Verder ook nog ‘Late abortus en oedeem van de placenta door afsnoering van de navelstreng bij een koe’ door M. Van Aert et al. eveneens verschenen in het Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift 78, 261-265.

© 2024 by the authors. Licensee Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift, Ghent University, Belgium. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Oproep

Vragen uit de dierenartsenpraktijk

De vraag- en antwoordrubriek behandelt reeds lang probleem- en vraagstellingen waarmee de dierenarts-practicus te maken krijgt. Het is een graag gelezen rubriek en om haar succes staande te houden, zijn wij immer op zoek naar vragen die oprijzen tijdens de praktijk.

Indien u met een dergelijk probleem of vraag geconfronteerd werd/wordt, dan kunt u ze te allen tijde doorsturen naar nadia.eeckhout@ugent.be Ze worden door een expert (Faculteit Diergeneeskunde of elders) van een deskundig antwoord voorzien dat samen met de vraag in het tijdschrift gepubliceerd wordt.